

УДК 341.231.14

А.В. ГРУБІНКО, канд. іст. наук, доц.,
Тернопільський національний економічний університет

ПРАВА ЖІНОК У ФІЛОСОФСЬКО- ПРАВОВІЙ ДУМЦІ І ПРАКТИЦІ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Ключові слова: права жінок, філософсько-правова думка, нормативно-правова база, гендерний паритет, суспільне життя, рівноправність

З огляду на інтенсивні трансформаційні процеси у масовій свідомості, пов'язані з тенденціями поступового подолання традиціоналізму сімейного укладу і соціальних стереотипів щодо міжстатевих відносин, загальносвітовим трендом жіночої емансипації та утвердження принципів рівноваги соціальних ролей жінок і чоловіків під новомодним брендом гендерної рівності, всебічне вивчення проблеми правового становища жінки на сучасному етапі розвитку українського суспільства і держави є вельми актуальним завданням. Тому метою статті є аналіз поглядів на проблему прав жінок у зарубіжній та українській філософсько-правовій думці, нормативно-правового забезпечення та основних проблем дотримання прав жінок в Україні.

Правове становище жінки привертає увагу багатьох юристів, економістів, соціологів, психологів та інших дослідників. Пояснюється це тим, що зазначена проблема нерозривно пов'язана з питанням побудови сім'ї і суспільства. Тому ступінь визнання за жінкою особистісних прав є показником рівня розвитку загальнолюдської культури, рівня культури конкретного суспільства і держави. З-поміж праць значної кількості дослідників прав жінок, гендерних проблем, відзначимо публікації вчених Н. Болотіної [1], Н. Грицяк [2], О. Дашковської [3], А. Завального [4], Л. Кормич [5], Т. Краснопольської [6], І. Лаврінчук [7],

І. Лескіної [8], С. Лукаш [9], Т. Мельник [10], А. Олійник [11], О. Цокур [12], О. Ярош [13].

Протягом історичного розвитку суспільства правове становище жінки в різних народів і держав неодноразово змінювалося. Жінка на певних етапах розвитку сім'ї перебувала то у фактичному статусі підлеглості (рабині) свого чоловіка (класичний патріархат) і «сестри» своїх дітей, то, зрештою, в становищі повноправного члена сім'ї, хоча і підлеглого чоловіку, але водночас верховного над своїми дітьми. Однак в окремих випадках, зокрема, при вивченні права Стародавнього Єгипту і Вавилону, помітно, що дружина мала вагомі права в сім'ї, що може навести на думку про ознаки рівноправності подружжя, а в окремих випадках – панування дружини над чоловіком [14, с.33–35]. Такі тенденції були відголосками матріархальних відносин, популярних у стародавні часи в суспільствах Сходу і Півдня Європи та Близького Сходу.

Питання жіночих людських прав не водночас стали надбанням політологічної та філософської думки. Їх формулювання підготовлено тривалими пошуками, які варті того, щоб бути розглянутими. До аналізу прав жінки часто звертаються дослідники жіночих проблем, намагаючись або знайти підтвердження своїм думкам про необхідність рівноправності статей, або довести патріархальний характер культури минулого, який знайшов відображення в філософських творах великих мислителів.

Дискусії навколо питання про те, наскільки жінка є повноправною суспільною істотою, відбувалися протягом тисячоліть – від іудейських мудреців, Платона, Сократа та Аристотеля, батьків Церкви до мислителів XIX і XX століть. Підпорядковане, залежне становище жінки було основою формування негативного ставлення до неї з боку чоловіків. Як вважав Сократ, «три речі можна вважати щастям – те, що ти людина, а не дика тварина, що ти грек, а не варвар, що ти чоловік, а не жінка [15, с.120]. Аристотель писав, що жінка є жінкою в силу відсутності чоловічих властивостей. Жінка – істота, що страждає природною неповноцінні-

стю. Егалітарна ж тенденція у філософській думці, якщо розглядати її в історичному ракурсі, була виражена досить слабо. Одним з перших, хто доводив необхідність рівноправності статей в суспільстві, був давньогрецький філософ Платон (діалог «Держава»).

Християнське вчення намагалося методами теології уникнути протиріччя в поглядах на роль жінки в сім'ї і суспільстві. Разом з визнанням провини жінки в гріхах людського роду та її онтологічної вторинності, християнство запровадило культ Богородиці, Діви Марії, з яким пов'язана абсолютна цнотливість і вічна жіночність. Залежно від напряму інтерпретації християнства то одна, то інша іпостась втілює в собі жіночий початок світу. Парадокс в християнському сприйнятті жінки полягає в її поділі на дві іпостасі – непорочної діви та блудниці.

В цілому погляди видатних мислителів Нового часу були пронизані синкретизмом і антропоцентризмом. Показовими в цьому плані є ідеї просвітника Жан-Жака Руссо, який багато уваги приділяв питанням жіночої освіти, але виключно в межах сімейних потреб. Елементом його теорії соціальної нерівності стало твердження, що чоловіки повинні виховуватися для насолоди життям, а жінки – для послушенства [16, с.35].

Практична спроба зміни сталої соціостатевої патріархатної моделі (чоловік – суспільство; жінка – дім) була зроблена представниками утопічного соціалізму Шарлем Фур'є і Робертом Оуеном. Фур'є був першим мислителем, який вважав, що становище жінки в суспільстві є мірилом його розвитку. Ряд вчених приділили увагу проблемі рівноправності статей. Насамперед це Мері Уолстоункрафт, авторка праці «На захист прав жінок» (1792 р.). Згадаємо також Олімпію де Гуж, поборницю прав жінок, драматурга, автора «Декларації прав жінки і громадянки» (1789 р.), написаної на противагу програмному документу Великої французької революції «Декларації прав людини і громадянина» цього ж року. Вона кинула виклик патріархальному суспільному устрою, проголосивши, що жінка (французь-

кою «femme») теж є людина, а тому має право на повноту громадянських прав і свобод, нарівні з чоловіком. Послідовниць Олімпії де Гуж почали називати «феміністками».

Август Бебель – фундатор соціал-демократичної партії Німеччини, поборник жіночої рівноправності, автор книги «Жінка і соціалізм» (1879 р.), яка надовго стала теоретичною основою жіночого соціалістичного руху. Його соратниця Клара Цеткін – одна із засновниць жіночого робітничого руху в світі. У 1910 р. конференція соціалісток в Копенгагені прийняла її пропозицію святкувати 8 березня як Міжнародний жіночий день. Також серед філософів ХХ ст., які провели глибоке осмислення проблем прав жінок, відзначимо Симону де Бовуар. В своїй книзі «Друга стаття» (1949 р.) вона піддала критиці панівну патріархальну культуру, що змушує жінку займати в ній підпорядковане місце.

Отже, визначимо основні ідейні концепції, на основі яких розгортався всесвітній рух за жіночі права: консерватизм; лібералізм; соціалізм, який відстоював ідеї рівної оплати праці жінок з чоловіками та участь жінок у професійних спілках; фемінізм, який пропагував ідеї свідомого материнства та контролю за народжуваністю; політичні течії християнства, на основі яких виникла течія християнського фемінізму [12, с.10].

Варто виокремити також історичний рух українського жіноцтва за свої права. Ідеологічне, філософське і політичне обґрунтування ідеї жіночого «визволення» знайшли висвітлення у працях І. Франка, Л. Українки, М. Коцюбинського, М. Драгоманова, Н. Кобринської та інших прогресивних діячів української культури. Н. Кобринська відстоювала зв'язок фемінізму з правами людини, ідею єдності звільнення жінок і соціального поступу, підходячи до справи організації жіноцтва з позицій лібералізму, прагматизму і плюралізму [13, с.5].

Для того, щоб проілюструвати еволюцію законодавчого закріплення прав жінок в провідних державно-правових системах, розглянемо для прикладу французьке законодавство часів Великої буржуазної революції і прав-

ління Наполеона Бонапарта, бо саме з цього часу почалося утвердження мінімуму жіночих прав. Нас насамперед цікавитиме становище заміжньої жінки.

Цивільне законодавство епохи Великої французької революції стало унікальним та абсолютно новаторським для свого часу явищем, адже воно намагалося поставити жінку в зовсім рівне становище з чоловіком. Автори нового законодавства вважали, що природне право не встановило ніякого розходження між цивільними правами людей в залежності від їх приналежності до чоловічої або жіночої статі. В ім'я прав людини законодавство революції обійшло мовчанням основний догмат сім'ї про покору дружини чоловікові. Шлюб як підстава правового становища заміжньої жінки уявлявся у вигляді договірних відносин, що істотно не відрізняються від звичайного договору. Залишаючись послідовним, революційне законодавство проголосило свободу розлучення. Декретом від 20.09.1792 р. допущено розлучення з волі одного з подружжя в силу простої різниці їх характерів [12, с.34–36].

Імператор Наполеон Бонапарт, який відіграв значну роль при створенні французького Цивільного кодексу 1804 р., відрізнявся особливим цинізмом по відношенню до жінки. Він визнавав жінку «річчю, власністю чоловіка, призначеною на те, щоб приносити йому дітей». Хоча Кодекс Наполеона, як данина моді, передбачав рівноправ'я чоловіка і дружини, де-факто закріплював панівне становище чоловіка в сім'ї, його владу над дружиною і дітьми. У ст.213 Кодекс урочисто проголосив, що чоловік зобов'язаний гарантувати заступництво дружині, дружина – покору чоловіку. У зв'язку з обов'язком дружини коритися чоловіку, кодекс зобов'язує її слідувати за ним усюди, де б він не обрав місце проживання (ст.214) [14, с.269]. Революційне законодавство намагалося зрівняти в правах обох батьків по відношенню до їх дітей через спільне здійснення батьківських прав. Натомість Кодекс Наполеона відкинув встановлене діячами революції «сімейне судилище» як орган, покликаний дозволяти в домашніх порядках зітк-

нення рівних батьківських прав чоловіка і дружини. Тому документ визнавав перевагу авторитету батька над матір'ю. Кодекс також передбачав можливість режиму роздільної власності подружжя. Однак дружині заборонялося виступати в суді без дозволу чоловіка, набувати і відчужувати майно без участі чоловіка чи без його письмової згоди.

Надалі французьке законодавство й особливо судова практика стали на шлях правового звільнення особистості заміжньої жінки. Звичайно, вони не прагнули викреслити з кодексу догмат про покору дружини чоловікові, але виведене з його тексту право нагляду чоловіка за перепискою дружини, позбавлення дружини побачень з її родичами було поставлене під контроль суду. У 1891 р. закон визнав за обома сторонами подружжя право на спадкову частку майна того з подружжя, хто пережив іншого, тобто повернувся до нездійсненої ідеї революційного законодавства. У 1893 р. закон визнав повну майнову самостійність розлученої дружини. У 1897 р. за жінками визнано право бути свідками в суді. Дружина отримала можливість з дозволу суду вести торгівлю. Юриспруденція дозволила чоловіку давати дружині доручення на управління спільним майном. Лише законом 1907 р. вперше за дружиною було визнане право розпоряджатися своєю окремою власністю незалежно від згоди чоловіка [17, с.496]. Незважаючи на звуження змісту й обмежене застосування закону 1907 р. протягом тривалого часу, цей акт мав велике для утвердження прав французької жінки. Не тільки робітниця, але й жінка вільної професії, зокрема, лікар, адвокат, одержали право на свій заробіток і розпорядження ним у цивільному обігу, право на отримання кредиту, на самостійне вчинення юридичних угод і представництво в суді.

Принцип рівноправ'я представників жіночої і чоловічої статей саме в ХХ ст. отримав визнання і закріплення як на рівні міжнародного, так і внутрішньодержавного законодавства. Створено універсальний юридичний механізм забезпечення реалізації гендерної рівності. У загальній формі принцип рівності

чоловіків і жінок закріплений в Статуті ООН як зобов'язання поважати права всіх незалежно від статі. В Загальній декларації прав людини 1948 р. проголошено, що люди рівні незалежно від раси, кольору шкіри, національності, віросповідання, а також статі. Вагомим досягненням стало надання жінкам політичних прав в окремих державах. Наприклад, у 1918 р. жінки вперше отримали виборчі права в Англії. У 1979 р. ООН прийняла Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Цей міжнародний нормативний акт проголосив всесвітню політику ліквідації дискримінації жінок на державному рівні і впровадження законодавчих заходів юридичного захисту жінок.

Права жінок та механізми їх утвердження стали предметом обговорення світової громадськості в рамках регулярних міжнародних представницьких форумів. Традиційними стали Всесвітні конференції зі становища жінок. Пекінська декларація і Платформа дій, прийняті на IV Всесвітній конференції (вересень 1995 р.), визначили 12 проблемних стратегій становища жінок (малозабезпеченість, освіта і навчання, здоров'я, насильство над жінками, збройні конфлікти, економіка, влада і прийняття рішень, механізми гендерної рівності, права людини, засоби масової інформації, навколишнє середовище), що були визнані пріоритетними в підсумкових документах Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН на тему «Жінки в 2000 році: рівність між чоловіками і жінками, розвиток і мир у XXI столітті» [18].

Україна не стала осторонь міжнародних тенденцій. Зокрема, в статтях 21, 23, 24 і 51 Конституції України закріплено рівність права людини на вільний розвиток своєї особистості, конституційних прав і свобод громадян, прав та обов'язків жінки і чоловіка у шлюбі і сім'ї, гарантії захисту материнства і батьківства з боку держави [19]. Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується такими механізмами: надання жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, в здобутті освіти і професійній підготовці, в праці і винагороді за неї; спеціа-

льні заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пільг; створення умов, що дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовий захист, матеріальна і моральна підтримка материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям [4].

У відповідності з конституційними нормами, Сімейний кодекс України (частини 5 і 6 ст.7) виключає можливість привілеїв чи обмежень за ознакою статі, передбачає рівність прав і обов'язків жінки і чоловіка у сімейних відносинах, шлюбі та сім'ї [20].

Відзначимо, що в Україні у 2005 р. прийнято Закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», який фіксує правові гарантії рівноправного становища жінок і чоловіків в усіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей, ліквідації дискримінації і застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків. При цьому згадане рівноправне становище конкретизується в терміні «гендерна рівність», під якою законодавець розуміє рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь в усіх сферах життєдіяльності [21]. Законом гарантовано рівність прав та можливостей жінок і чоловіків у виборчому процесі, у сфері державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, при працевлаштуванні, у праці та отриманні винагороди, у сферах підприємництва, соціального захисту та освіти. Передбачено відповідні механізми державного регулювання та основні види відповідальності за порушення зазначених прав.

Доповненням до зазначених нормативно-правових актів України, що регулюють суспільні відносини у сфері захисту прав жінок та рівноправ'я представників статей, є ряд підзаконних нормативних актів, які також визначають повноваження органів державної влади, передбачають різні види заходів, спрямова-

них на покращення реалізації норм законодавства. Зокрема, Укази Президента України «Про підвищення соціального статусу жінок в Україні» від 25.04.2001 р., «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 26.07.2005 р., Постанови Кабінету Міністрів України «Про проведення гендерно-правової експертизи» від 12.04.2006 р., «Про затвердження Державної програми «Репродуктивне здоров'я нації» на період до 2015 року» від 27.12.2006 р. тощо. Окремі питання в досліджуваній сфері регулюються актами галузевого законодавства, зокрема, Кодексом адміністративного судочинства, Цивільним процесуальним та Кримінальним процесуальним кодексами, Кодексом законів про працю, Законами України «Про державну службу», «Про вибори народних депутатів України», «Про політичні партії в Україні», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про вищу освіту» тощо. В умовах значної уваги до нормативно-правового врегулювання проблем прав жінок та рівноправності представників жіночої і чоловічої статей, що зумовлено необхідністю комплексного вирішення гендерних проблем, вчені виділяють нову комплексну галузь права – гендерне право, предметом регулювання якої стали відносини у сфері забезпечення рівних прав та можливостей для жінки та чоловіка в усіх сферах суспільного життя [8, с.65].

Незважаючи на в цілому належне законодавче закріплення принципу гендерної рівності, як свідчить практика повсякденного життя, нормативні положення часто залишаються на рівні декларацій про наміри насамперед через нехтування правових та й часто суто моральних приписів. У реаліях сучасного українського суспільства це особливо помітно у відношенні до жінок при працевлаштуванні і забезпеченні належних умов праці, на державній службі та при кадровому формуванні владних інституцій, в партійно-політичній діяльності, в управлінні великим бізнесом, в науково-дослідній роботі, на побутовому рівні (згадати хоча б наболілу проблему домаш-

нього насильства, якою суспільство і держава нехтують). Зокрема, частка жінок у загальній кількості підприємців складає близько 30 %. В основному вони зайняті в малому та середньому бізнесі. Серед найманих працівників показником дискримінації є рівень заробітної плати. В цілому рівень жіночої заробітної плати складає 2/3 чоловічої, що є порушенням законодавства [22]. Майже в усіх галузях виробничих відносин жінки займають низькооплачувані посади, виконують некваліфіковану роботу і найчастіше працюють не за фахом. Чи не єдиною сферою суспільних відносин, де жінки користуються реальним рівноправ'ям з чоловіками, є система освіти [23, с.34].

Серед причин усталеної практики нехтування прав жінок в Україні далеко не основними є вади законодавства, на які звичайно в нашому суспільстві прийнято скидати усі наявні суспільні проблеми, а історично сформовані стереотипи щодо соціальної ролі і можливостей жінки. Зрозуміло, що питання дискримінації жінок має вирішуватись на загальнодержавному рівні, оскільки, держава є гарантом прав і свобод людини і громадянина, а честь і гідність визначаються як основна цінність. Однак потрібно зважати на те, що ефективність державної політики є нічим іншим, як відображенням рівня культури самого суспільства, його здатності до толерантності і виваженості, сприйняття позитивних тенденцій і новацій. У зв'язку з цим сьогодні є актуальною проблема підвищення суспільно-політичної активності жінок та їх соціального статусу, що передбачає більш широке залучення жіноцтва у сферу прийняття управлінських рішень з метою реалізації свого демократичного права впливати на політичне, економічне і культурне життя держави [22].

За даними міжнародної громадської організації «Social Watch», Україна перебуває на 64-му місці в рейтингу 150 країн світу за рівнем забезпеченням прав і можливостей жінок, пропустивши попередні всі розвинені держави і навіть партнерів з пострадянського простору Молдову, Росію і Казахстан. При цьому основними індикаторами забезпечення прав жінок

стали зарплата, домашні клопоти та участь у владі [24]. Щодо останнього критерію, то про місце жінок в політичних процесах і рівень зайнятості в органах державної влади України свідчить міжнародна статистика, згідно якої наша держава на початок 2012 р. посідала 120 місце серед 143 країн світу за рівнем жіночого представництва в парламенті, поступившись багатьом арабським (в тому числі мусульманським) країнам [6, с.51]. Ці дані також можуть бути аргументом проти свідчень тих, хто стверджує, що однією з суттєвих причин традиційно менш значної соціальної активності жінки в українському суспільстві є його досить висока релігійність.

Нашій державі ще далеко до демократичних стандартів гендерної рівності. Водночас помітні певні позитивні тенденції, пов'язані зі зміною соціальної ролі жіноцтва, з підвищенням його статусу в суспільстві. Періодично зростає кількість жінок, які працюють на вищих посадах в органах влади. Однак спостерігається стала закономірність: чим вищий орган державного управління, тим менший відсоток жінок-керівників в його апараті. У зв'язку з цим вчені пропонують запровадити механізм «м'якого квотування», тобто обов'язкової участі в конкурсі на зайняття вакантних керівних посад представників обох статей [6, с.54–55]. Аналогічна пропозиція варта уваги також щодо вищого менеджерського складу підприємств, яку, водночас, буде важче реалізувати через гарантовану законодавством свободу підприємницької діяльності.

Становище жінок у багатьох сферах життя суспільства продовжує бути незадовільним. Жінки, як правило, виконують другорядні ролі в суспільному житті. Зокрема, низькооплачувана некваліфікована робота, значний рівень безробіття, переважаюче ведення домогосподарства та практично весь тягар з виховання малолітніх дітей, як правило, мають негативні наслідки для перспектив кар'єрного зростання, здобуття соціальних гарантій, зокрема, належного пенсійного забезпечення жінок, та ап'оріорі ставить їх у нерівне становище з чоловіками. Як відзначають експерти, пільги та

переваги, передбачені законодавством про працю, підірвали конкурентоздатність жіночої робочої сили на ринку праці [4]. Особливо це помітно у приватному секторі. Тому необхідно продовжити пошук найбільш ефективних шляхів залучення їх до участі у прийнятті рішень на різних рівнях, розширення можливостей особистісної реалізації на всіх етапах життя, забезпечення не лише правової, а й фактичної рівноправності представників обох статей.

Дослідники гендерних проблем на основі особливостей правового регулювання у сфері гендерну об'єктивно відносять правову систему України до моделі із жорсткими гендерними законами, які не виконуються самими учасниками суспільних відносин. Це зумовлено відсутністю дієвих механізмів контролю за виконанням нормативних приписів, низьким рівнем правосвідомості населення, зокрема, у гендерних питаннях [8, с.66]. Водночас, як зазначає Л. Кормич, для України найкращим варіантом серед моделей гендерної політики має стати так звана «формально егалітарна» модель (характерна для США), за якої держава на законодавчому рівні фіксує обов'язки щодо забезпечення гендерної рівності і частково фінансує проекти в цій сфері [5, с.14].

Отже, з досвіду ХХІ століття можна стверджувати, що в цілому багатовіковий всесвітньо-історичний ідейно-політичний рух за права жінок увінчався юридичною фіксацією гендерної рівноправності і будь-яке приниження жіночої гідності в цивілізованих демократичних суспільствах є неприпустимим. Проте, правові демократичні декларації в кращих зразках концепції ліберальної теорії свободи і рівності залишаються далекими від практичної реалізації в багатьох країнах світу, зокрема й в Україні.

Незважаючи на проблеми, Україна поступово рухається у напрямі подолання суспільних стереотипів щодо ролі жінки, враховуючи досвід передових країн Європи. Аналізуючи еволюцію жіночих прав в країнах Європи помітно, що і там жінки відносно не так давно були суттєво обмежені в правовому статусі,

але в боротьбі за свої права досягли значних успіхів, зокрема щодо забезпечення гендерної рівності, що значною мірою пов'язано зі стійкою тенденцією до посилення жіночої емансипації. Як казав відомий філософ Аристотель, «потрібно в усьому шукати золоту середину». Тому сучасне суспільство повинне шукати необхідний рівень забезпечення практичної реалізації задекларованих прав і можливостей жіночого населення, поєднуючи зусилля органів державної влади, місцевого самоврядування, наукових установ, засобів масової інформації та громадських організацій, не забуваючи про принцип соціокультурної і правової рівності жінок і чоловіків. Реальне забезпечення прав жінок і гендерної рівності є невід'ємним елементом досягнення високого рівня правової держави і громадянського суспільства в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болотіна Н. Б. Соціальне законодавство України: гендерна експертиза / Н. Б. Болотіна ; відп. ред. Т. М. Мельник. – К. : Логос, 2001. – 82 с.
2. Грицяк Н. В. Правове регулювання рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні: стан та шляхи вдосконалення / Н. В. Грицяк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej2/txts/pol-prav/05gnvssv.pdf>.
3. Дашковська О. Р. Жінка як суб'єкт права в аспекті гендерної рівності : монографія / О. Р. Дашковська. – Х. : Право, 2005. – 224 с.
4. Завальний А. Етапи нормативного регулювання захисту прав жінки в Україні / А. Завальний // Юридичний журнал. – 2011. – № 2.
5. Кормич Л. І. Гендерна складова ефективності державної політики / Л. І. Кормич // Актуальні проблеми політики. – 2010. – Вип. 39. – С. 9–17.
6. Краснопольская Т. Н. Мировой опыт формирования и реализации гендерной политики государства / Т. Н. Краснопольская // Современные аспекты общественно-политического развития России и стран мира : сб. материалов VI Междунар. науч.-практ. конф. (г. Краснодар, 25.01.2013 г.). – Краснодар : Пресс-Имидж, 2013. – С. 48–55.
7. Лаврінчук І. П. Трудове законодавство України: гендерна експертиза / І. П. Лаврінчук ; відп. ред. Т. М. Мельник. – К. : Логос, 2001. – 70 с.
8. Лескіна І. Є. До питання гендерної рівності у законодавстві України / І. Є. Лескіна // Проблеми реалізації принципу верховенства права: теоретичні і практичні аспекти : зб. матеріалів Міжнар. юрид. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Київ, 14.12.2012 р.). – К. : ТзОВ «Терно-граф», 2012. – С. 65–69.
9. Лукаш С. Ю. Проблеми жіночого політичного руху наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. / С. Ю. Лукаш // Гендерные исследования. – 2002. – № 3. – С. 28–41.
10. Мельник Т. М. Гендер у світовій національній думці / Т. М. Мельник // Науковий світ. – 2006. – № 1. – С. 8–10.
11. Олійник А. С. Конституційне законодавство України: гендерна експертиза / А. С. Олійник. – К. : Логос, 2001. – 77 с.
12. Цокур О. С. Основи гендерного виховання : конспекти лекцій / О. С. Цокур, І. В. Іванова. – К., 2004. – 230 с.
13. Ярош О. Жіночий рух. Куди і навіщо / О. Ярош // Віче. – 2001. – № 3. – С. 109–115.
14. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. / А. В. Грубінко. – Тернопіль : Вид. Відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2010. – 392 с.
15. Берман Г. Западная традиция права: Эпоха формирования / Берман Г. ; пер. с англ. – 2-е изд. – М. : Изд-во МГУ, 1998. – 624 с.
16. Кирилук Ф. М. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби : [навч. посіб.] / Кирилук В. Ф. – К. : Центр учб. л-ри, 2008. – 414 с.
17. Бостан Л. М. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. / Л. М. Бостан, С. К. Бостан. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Центр навч. л-ри, 2008. – 730 с.
18. Платформа действий, принятая на Четвертой всемирной конференции по положению

нию женщин 15 сентября 1995 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/conferen/women/womplat.htm>.

19. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

20. Сімейний кодекс України : від 10.01.2002 р., № 2947-III // ВВР України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.

21. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» : від 08.09.2005 р., № 2866–IV.

22. Рівність чоловіків і жінок: реалізація гендерної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.liveinternet.ru/users/3428514/post141692761>.

23. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К. : Укр. ін-т соц. дослід., 2002. – 121 с.

24. Україна стала 64-ю в рейтингу прав жінок – Social Watch [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24509621.html>.

Грубінко А. В. Права жінок у філософсько-правовій думці і практиці: зарубіжний та вітчизняний досвід / А. В. Грубінко // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 221–228 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2013-1/13gavtvd.pdf>

Розглянуто основні погляди на проблему прав жінок в зарубіжній та українській філософсько-правовій думці, проаналізовано міжнародну та вітчизняну нормативно-правову базу забезпечення прав жінок. Вказано на основні проблеми гарантування прав жінок і дотримання гендерного паритету в різних галузях суспільного життя України та виявлено їх причини. Розглянуто ряд пропозицій щодо покращення стану дотримання прав жінок і рівноправності представників обох статей в Україні.

Грубінко А.В. Права женщин в философско-правовой мысли и практике: зарубежный и отечественный опыт

Рассмотрены основные взгляды на проблему прав женщин в зарубежной и украинской философско-правовой мысли. Проанализирована международная и отечественная нормативно-правовая база обеспечения прав женщин. Указано на основные проблемы гарантирования прав женщин и соблюдения гендерного паритета в разных отраслях общественной жизни Украины, выявлены их причины. Рассмотрен ряд предложений относительно улучшения состояния соблюдения прав женщин и равноправия представителей обоих полов в Украине.

Grubinko A.V. Women Rights in a Philosophical-Legal Views and Practice: Foreign and Native Experience

Basic views to the problem of women rights in a foreign and Ukrainian philosophical-legal view are considered. The international and native normatively-legal base of providing women rights is analyzed. It is indicated on the basic problems of guaranteeing women rights and observance of gender parity in different industries of public life of Ukraine and their reasons are educed. The row of suggestions in relation to the improvement of the state observance women rights and equality rights of both sexes' representatives in Ukraine is considered.